

УДК: 351:68:002.8; DOI: 10.31388/2519-884X-2019-39-138-145

Ортіна Г.В.,

доктор наук з державного управління, доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

КОНСТРУКТИВНА ВЗАЄМОДІЯ БІЗНЕСУ ТА СТРУКТУР ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ЯК ОСНОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню проблем взаємодії суб'єктів реального сектору економіки. Розглянуто проблеми міжгалузевих економічних зв'язків, як «мезоекономіки» які відіграють роль сполучної ланки між макроекономікою і мікроекономікою. Доведено, що взаємодія суб'єктів економічної діяльності має вигляд комплексу взаємопов'язаних заходів, спрямованих на встановлення найбільш всебічної та ефективної узгодженості дій суб'єктів господарювання, органів державної влади, органів місцевого самоврядування та фінансових структур. Визначено та обгрунтовано пріоритетні напрями реалізації антикризової стратегії реального сектору економіки за умов глобалізації.

Ключові слова: економічні суб'єкти, стейкхолдери, антикризова стратегія, державна політика, фактори виробництва, глобалізація.

JEL code classification: H32, H39

Ortina G.V.,

Doctor of Science in Public Administration,
Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University

STRUCTURAL INTERACTION OF BUSINESS AND GOVERNMENT AUTHORITY STRUCTURE AS THE BASIS OF THE REAL ECONOMY FUNCTION

Abstract. In today's context, the importance of interaction between economic agents is increasing dramatically. The emergence of qualitatively new industries, increasing the differentiation and specialization of individual industries, the development of small businesses, the deepening of the international division of labor - all this leads to the search for new ways to improve the effectiveness of interaction between economic agents

This article focuses on the interaction problems research of the real economy agents. The problems of inter-sectoral linkages are reviewed. These problems play the role of a link between macroeconomics and microeconomics. It is proved that interaction of subjects of economic activity is a complex of interrelated measures aimed at establishing the most comprehensive and effective coherence of the actions of economic entities, state authorities, local governments and financial institutions. The priority directions of implementation of the anti-crisis strategy of the real economy in the conditions of globalization are determined and grounded. It has been established that the anti-crisis strategy is a product of the joint work of stakeholders on the basis of common values, a coherent assessment of the threats to economic security, and the awareness of mutually acceptable interests.

The new anti-crisis strategy, at its core, contains values different from the traditional pre-crisis development strategy. The main value of a traditional anti-crisis strategy is to maintain stability, a new one is change, to monitor crisis processes and to implement a system of anti-crisis management measures. At the same time, it is obvious that in a situation where a large part of society is interested in maintaining stability and is not ready for real changes, which are always crisis-oriented, the implementation of a new anti-crisis strategy in the real sector of the economy will depend on how much they share these values are its main agents - public authorities, business, society and, based on this, whether they can mobilize their resources.

Keywords: economic agents, stakeholder, anti-crisis strategy, public policy, factors of production, globalization.

Постановка проблеми. У сучасних умовах значення взаємодії економічних суб'єктів різко зростає. Поява якісно нових галузей виробництва, збільшення диференціації та спеціалізації окремих виробництв, розвиток малого бізнесу, поглиблення міжнародного поділу праці - все це зумовлює пошук нових шляхів підвищення ефективності взаємодії економічних суб'єктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою взаємодії економічних суб'єктів реального сектору економіки на теоретичному та практичному рівнях досліджували такі вітчизняні вчені, як: Л. Антонова, В. Бакуменко, Л. Барановський, О. Белов, Х. Берне, І. Бінько, М. Болдуєв, Б. Бузан, О. Власюк, В. Волошин, В. Геєць, Б. Грієр, О. Дацій, Х. Моргензан, П. Ноак, О. Новикова, Л. Олвей, Я. Орленко, Г. Ортіна, С. Пирожков, Г. Пастернак - Таранущенко, В. Пономаренко, В. Пономарьов, П. Пригунов, В. Сенчагов, В. Сідак, А. Сухоруков, В. Шлемко, та інші.

Метою статті є – процес взаємодії економічних суб'єктів реального сектора економіки.

Виклад основного матеріалу. Ефективність реалізації антикризової стратегії у реальному секторі економіки багато в чому залежить від ефективності взаємодії суб'єктів виробничої діяльності, яке завжди мало вирішальне значення при використанні обмежених ресурсів в інтересах задоволення потужності інтересів повинен бути покладений корпоративний принцип і принцип партнерства.

Більшість економістів вважає необхідною інституційну модернізацію, засновану на укладенні «контракту» між державою і групами суспільства, коаліціями, зацікавленими у захисті прав і свобод громадян, гарантії прав власності, розвитку конкуренції. Розуміння цілей основних учасників розвитку дає змогу підійти до формування партнерства. Взаємодії можна досягнути в тому випадку, якщо для кожного з можливих учасників мета взаємодії буде адресно інтерпретована.

Крім того, в структурі формування інтересів відносно власності зазвичай виділяють дві групи суперечливих інтересів. Це безпо-

реб суспільства.[4] В процесі розвитку економіки взаємодія наповнювалася новим змістом, розширювалися його рамки і обсяг, зростала складність спільно вирішуваних завдань. Реінтеграція, що припускає відновлення колишніх схем, обсягів і форм зв'язків, вже неможлива, необхідний новий тип інтеграції та новий механізм співпраці. Основою цього механізму має стати збереження вже створених і впровадження нових організаційних форм за участю вітчизняного та зарубіжного капіталу, а також використання нових різновидів територіальної організації продуктивних сил.

Розглядаючи проблеми міжгалузевих економічних зв'язків, деякі вчені визначають їх поняттям «мезоекономіка» і вважають, що вони відіграють роль сполучної ланки між макроекономікою і мікроекономікою.

Перехід до соціально-орієнтованої ринкової економіки передбачає формування стійкої системи економічного і соціального партнерства різних суб'єктів економічної діяльності.[9] Партнерство виступає принципом взаємодії, необхідним для узгодження економічних і соціальних інтересів суб'єктів економічної діяльності.

Можна виділити, як мінімум, чотири основні групи соціально - економічних інтересів: галузеві (відомчі) інтереси, регіональні інтереси, корпоративні інтереси, інтереси соціальних груп населення. В основу

середні інтереси власне виробництва і група майнових інтересів власників. Виробничі структури володіють власними інтересами і динамікою розвитку, для яких майнова приналежність стає гальмуючим фактором. Виникає необхідність обмеження майнових прав власності з метою розвитку підприємства як виробничої організації. Закономірним результатом дозволу протиріччя інтересів є відділення підприємницьких функцій від власності. Таким чином, теоретично неспроможним виявляється поняття тотожності інтересів підприємства як виробничої одиниці і його формальних власників. Мають місце різні комбінації накладення і сумісності інтересів, що обумовлені рівнем розвитку інституційних факторів виробництва. Практи-

чною формою втілення теоретичної необхідності комбінації інтересів є формування контрактної економіки, що забезпечує створення інструментів публічного контролю над приватними інтересами, організаційно-правові механізми забезпечують досягнення інституалізації приватного інтересу і надання йому властивості розвивати суспільний прогрес і економічне зростання.

Виходячи з перерахованих цілей різних суб'єктів економічної діяльності, з'являється можливість організувати реалізацію цих функцій з метою забезпечення сталого розвитку реального сектора економіки і задоволення приватних інтересів суб'єктів економічної діяльності. Завдання полягає в узгодженні інтересів за допомогою діяльності управління.

Під взаємодією економічних суб'єктів у реальному секторі економіки слід розуміти узгоджені дії економічних суб'єктів з досягнення цілей сталого розвитку, а також взаємний вплив їх дій на досягнення своїх цілей – задоволення інтересів.

Можна виділити принципи взаємодії економічних суб'єктів, які доцільно розглядати у трьох аспектах: правовому, економічному і науковому. Правовий аспект обумовлений необхідністю дотримання єдиних і обов'язкових для всіх економічно і політично незалежних суб'єктів досягнутих угод щодо взаємодії, що не суперечать існуючому законодавству.[1] Економічний аспект зумовлений браком досвіду організації взаємодії економічних суб'єктів в умовах ринку і багатоукладної економіки.[5] До наукових принципів прийнято відносити системний підхід, передбачення, адаптацію, постійне вдосконалення. Вони є загальними принципами взаємодії економічних суб'єктів.

Існують певні вимоги до організації ефективної взаємодії економічних суб'єктів. При організації взаємодії необхідно враховувати умови, в яких воно буде здійснюватися, і, виходячи з цих умов, визначати всі інші вимоги. Однією з найважливіших умов є активна конкуренція за ринки, ресурси, підтримку органів влади і управління. Високий динамізм і нерівномірність розвитку економіки, зумовлюють і таку вимогу до взаємодії економічних суб'єктів, як гнучкість. Стій-

кість, безперервність і гнучкість є важливими складовими ефективності взаємодії економічних суб'єктів. Відсутність будь-якої складової може значно знизити якість взаємодії. При цьому будь-яка стійка, безперервна і гнучка взаємодія економічних суб'єктів не буде ефективною, якщо для вирішення спільних завдань немає достатньої кількості сил і засобів.[12] Ця вимога до взаємодії економічних суб'єктів також впливає з принципу повноти обліку наявних можливостей і визначається в кожному конкретному випадку, виходячи з реальних обставин. Ефективність взаємодії, багато в чому, залежить від ступеня його централізації і цілеспрямованості, які, у свою чергу, впливають з такого принципу взаємодії, як стійкість управління та координація спільних дій. [10]

Одним із способів узгодження інтересів суб'єктів економічної діяльності в промисловості є діяльність щодо ключових питань розвитку території та способів трансформації конфліктів і проблем в цілі і завдання діяльності органів влади та управління на довгострокову перспективу, тобто розробка та реалізація антикризової стратегії у реальному секторі економіки.[6] Елементи успішного партнерства між органами влади і управління та підприємствами реального сектору економіки наведені в таблиці 1.

Антикризова стратегія має розроблятися усіма учасниками, що впливають на розвиток території, за активної ролі органів влади і управління.[2] Органи влади та управління за допомогою розробки та реалізації антикризової стратегії в реальному секторі економіки використовують механізм відкритої взаємодії з бізнесом і громадськістю, механізм зворотного зв'язку. Коли мова йде про партнерство та взаємодію різних суб'єктів економічної діяльності в довгостроковій перспективі, іноді використовується термін “стратегічний альянс”.

Особливий інтерес представляють питання взаємодії підприємств реального сектора економіки з банками та іншими фінансовими структурами. Співставлення вимог до взаємодії підприємств реального сектора економіки з банками з його фактичним станом, можна виділити наступні напрямки розвитку взаємодії: розробка методів формування та

підтримання взаємодії; адаптація методів оцінки ризиків відповідно до системи взаємодії; вдосконалення оцінки ефективності взаємодії; розробка пропозицій щодо оцінки резервів вдосконалення управління взаємодією.[11] Такий підхід є алгоритмом організації взаємодії і може використовуватися не тільки при організації взаємодії між фінансовими структурами і підприємствами, а й при організації взаємодії між різними суб'єктами економічної діяльності в реальному секторі економіки.

Методи організації взаємодії суб'єктів економічної діяльності мають вигляд комплексу взаємопов'язаних заходів, спрямованих на встановлення найбільш всебічної та ефективної узгодженості дій суб'єктів господарювання, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, фінансових структур з метою розв'язання економічних проблем розвитку території та забезпечення сталого розвитку реального сектора економіки.[8] Схема організації взаємодії у розрізі «суб'єкти - передумови - напрями – результат» представлена на рис. 1.

На рисунку 2. наведено решітка взаємодії із зазначенням цільового діапазону, як компромісного варіанту досягнення цілей кожного зазначеного у схемі суб'єкта економічної діяльності, при цьому цілі кожного суб'єкта, безумовно, не досягаються на 100 відсотків, але узгодження цілей дає змогу забезпечити необхідний для розвитку регіону результат організації взаємодії: здійснення цільових структурних зрушень, підвищення ступеня керованості реального сектора економіки, партнерство різних рівнів

управління, підвищення конкурентоспроможності продукції, стійкість розвитку реального сектора економіки, підвищення інвестиційної та інноваційної активності.[3]

В якості інструментарію організації взаємодії суб'єктів економічної діяльності можуть виступати такі форми, як спільна розробка правових документів у реальному секторі економіки, співфінансування інфраструктури кооперації, організаційна підтримка створенню ініціативних груп, організаційна підтримка, створення умов взаємодії, ініціація розробки цільових програм, інтеграція проектів державно-приватного партнерства в цільові програми, співфінансування інфраструктури наукових досліджень.[7]

Невід'ємною умовою антикризового функціонування реального сектора економіки є конструктивна взаємодія бізнесу та структур державної влади.

Таким чином, в сучасній економіці, особливо в умовах глобалізації, на перше місце виходять кластери – системи взаємодії фірм та організацій, значимість яких, як цілого, перевищує просту суму складових частин.[6] Взаємозв'язок і обмін усередині кластера і поза ним зазвичай впливає більше на зростання продуктивності, ніж масштаби діяльності окремих фірм, тому зусилля органів державної влади і управління повинні бути спрямовані не на вдосконалення роботи компаній, а на розвиток взаємин: між постачальниками і споживачами факторів виробництва, між кінцевими споживачами та виробниками товарів, між самими виробниками та урядовими інститутами.

Таблиця 1.

Елементи партнерства між суб'єктами економічної діяльності в реальному секторі економіки

Сфери	Органи державної влади	Виробнича структура	Інфраструктура	Асоціації	Співзачи (проміжні та кінцеві)	Партнерство
Стратегічне управління	Розробка стратегії розвитку регіону, галузевих та цільових програм	Розробка та реалізація стратегії розвитку підприємства	Розробка і реалізація стратегії розвитку інфраструктурних компаній	Внутрішньогалузева і міжгалузєва координація, експертиза стратегій розвитку	Експертиза та підготовка пропозицій	Органи влади та управління враховують цілі підприємств
Фінанси	Надання бюджетних преференцій на реалізацію державного регулювання реального сектора економіки	Реалізація проектів з паливним бюджетним фінансуванням, що сприяють реалізації функцій влади у сфері зайнятості, наповнення бюджету, екології та ін	Забезпечення реалізованих проектів необхідною інфраструктурою із залученням бюджетного фінансування	Лобювання проектів в органах державної влади, експертиза нормативних та розпорядчих документів	Експертиза та підготовка пропозицій	Консолідація державних і недержавних фінансових ресурсів для досягнення цілей партнерства
Кооперація	Адміністративна та інформаційна підтримка кооперації, співфінансування інфраструктури	Встановлення і розвиток операційних зв'язків	Сприяння у налагодженні і розвитку операційних зв'язків	Координація галузевої та міжгалузєвої кооперації	Формування замовлення на операційні послуги, співфінансування проектів кооперації	Зниження витрат підприємств реального сектору економіки в рамках партнерства
Інновації та інвестиції	Формування сприятливого інноваційного клімату. Співфінансування об'єктів інфраструктури	Реалізація інвестиційних та інноваційних проектів	Забезпечення реалізованих проектів необхідною інноваційною інфраструктурою	Участь з вироблення заходів і правит державної підтримки	Формування замовлення на продукцію	Реалізація інноваційної та інвестиційної політики
Кадри	Формування державного замовлення	Формування замовлення, співфінансування	Забезпечення проектів кадрами	Участь у виробленні кадрових політик	Формування замовлення на підготовку кадрів	Реалізація кадрової політики

Джерело: Згруповано автором

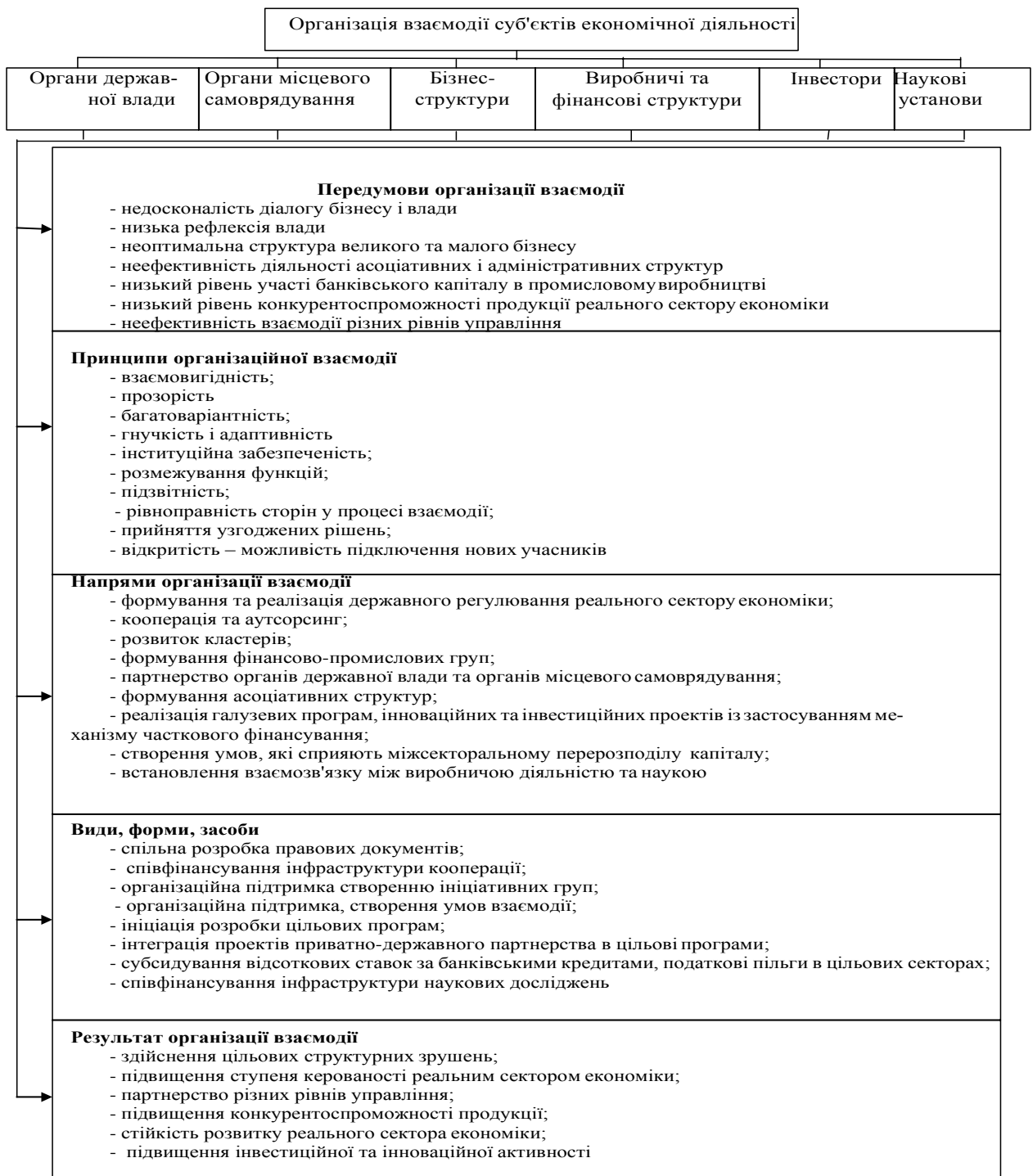

Рис. 1. Організація взаємодії суб'єктів економічної діяльності (розроблено й обґрунтовано автором)

Кластер має бути вбудований в модель антикризової стратегії. Успішна реалізація проектів щодо стимулювання кластерів можлива за наявності стратегії розвитку реального сектора економіки, оскільки розвивати кластер у відриві від розвитку регіону в цілому неефективно. У сучасних умовах

мова йде не стільки про те, що необхідність розвитку певного кластера повинна бути прописана в стратегії розвитку, скільки про те, що повинен існувати консенсус між підприємствами реального сектора економіки і органами державної влади з питання необхідності розвитку кластера.

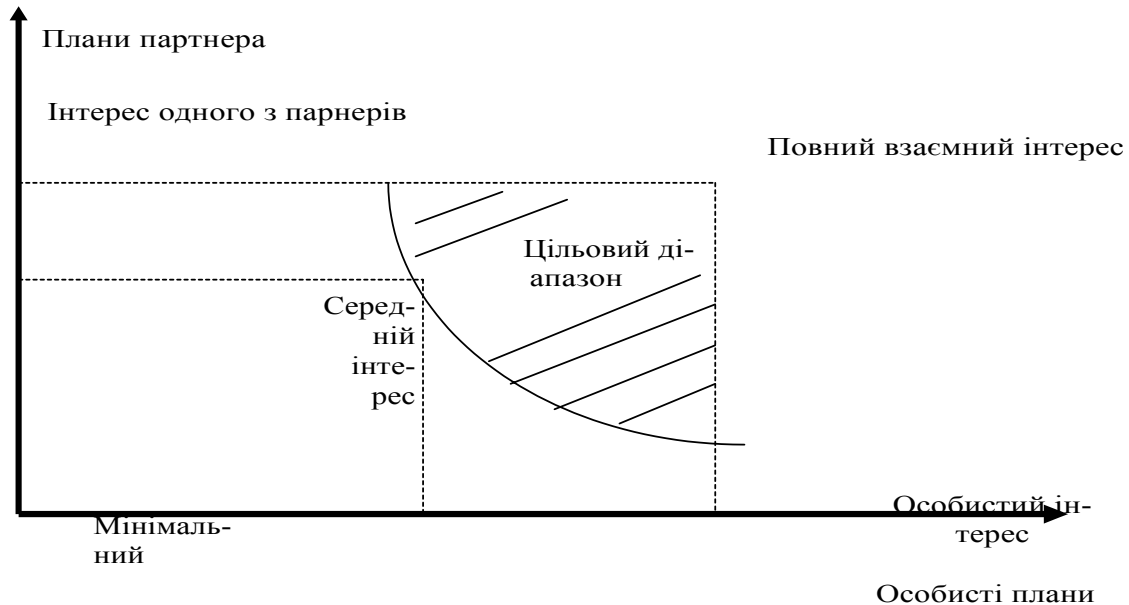

Рис. 2. Діапазон взаємодії суб'єктів економічної діяльності (розроблено й обґрунтовано автором)

Таким чином, кластерний підхід у взаємодії з антикризовою стратегією розвитку, є ефективним способом організації взаємодії суб'єктів економічної діяльності в реальному секторі економіки.

Висновок. Отже, нова антикризова стратегія в основі своїй містить цінності, що відрізняються від традиційної стратегії розвитку, що домінувала на докризовому етапі. Головна цінність традиційної антикризової стратегії – збереження стабільності, нової – зміни, моніторинг кризових процесів і реалізація системи заходів антикризового управління. При цьому, очевидно, що в умовах, коли значна частина суспільства

зацікавлена в збереженні стабільності та не готова до реальних змін, які завжди в тій чи іншій мірі носять кризовий характер, реалізація нової антикризової стратегії у реальному секторі економіки буде залежати від того, наскільки поділяють ці цінності основні її агенти - органи державної влади, бізнес, суспільство і, виходячи з цього, чи зможуть вони мобілізувати свої ресурси. Основною функцією нової антикризової стратегії стає функція досягнення компромісу в баченні «образу майбутнього» та способів її досягнення учасниками її реалізації.

Список літератури:

1. Єфіменко Л. М. Роль політичних інститутів у формуванні економічної безпеки держави / Л. М. Єфіменко // Наукові праці НДФІ. – 2012. – № 3 (60). – С. 94–97.
2. Олексенко Р. Особливості інноваційно-інвестиційної політики антикризового розвитку реального сектору економіки України / Р.І. Олексенко, Г.В. Ортіна // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2018. - Випуск 5 (17) - С.33-39.
3. Олексенко Р. Формування інноваційної політики реального сектору економіки як особливого напрямку розвитку України / Р.І. Олексенко, Г.В. Ортіна // Економіка та суспільство. - № 18 -С. 173-180.
4. Ортіна Г.В. Виявлення та аналіз чинників формування кризових явищ в економіці в умовах глобалізації як передумова розроблення антикризових стратегій / Г.В. Ортіна // Економіка та держава. – 2013. - № 8. – С. 40-44.
5. Ортіна Г.В. Зарубіжний досвід реалізації державної політики щодо стратегічного розвитку реального сектора економіки [Електронний ресурс] / Г.В. Ортіна // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2016. – № 3. – Режим доступу до журналу : <http://www.dy.nayka.com.ua>.
6. Ортіна Г.В. Кластеризація як напрям реалізації державної антикризової стратегії розвитку реального сектора економіки [Електронний ресурс] / Г.В. Ортіна // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2017. – № 4. – Режим доступу до журналу : <http://www.dy.nayka.com.ua>.
7. Петрига О. М. Економіка аграрного підприємства: навчальний посібник / О. М. Петрига, Т. І. Яворська, Ю. О. Прус; за ред. О. М. Петриги, Т. І. Яворської. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2016. – 498 с.
8. Прус Ю.О. Инвестиционная деятельность в АПК Украины /Ю.О. Прус// Молодий вчений. 2017. - № 1.1. – С. 68-72.
9. Сизоненко О. В. Сутність соціально-економічного розвитку сільських територій Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету – 2017. –№ 2. - С. 372-380.
10. Фаминский И.П. Факторы конкурентоспособности и пути её повышения / И.П. Фаминский // Конкурентоспособность и модернизация экономики: в 2-х т. / отв. ред. Е.Г. Ясин.– М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2004. – Кн 2. – С. 291-306.
11. Яворська Т.І. Трансформація особистих селянських господарств у підприємницької структури / Т.І. Яворська, І.Б. Франчук // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2014. – № 3. – С. 48-52.
12. Яворська Т.І. Малий бізнес в аграрному підприємстві та особливості класифікації його суб'єктів. // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2016. № 2(31). С. 99–104.

References:

1. Yefimenko L. M. (2012) Rol politychnykh instytutiv u formuvanni ekonomichnoi bezpeky derzhavy. *Naukovi pratsi NDFI*, vol. 3 (60), p. 94–97.
2. Oleksenko R.I, Ortina H.V. (2018) Osoblyvosti innovatsiino-investytsiinoi polityky antykrizovoho rozvytku realnoho sektoru ekonomiky Ukrainy. *Ekonomichnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii*, Vypusk 5 (17), p. 33-39.
3. Oleksenko R.I, Ortina H.V. Formuvannia innovatsiinoi polityky realnoho sektoru ekonomiky yak osoblyvoho napriamu rozvytku Ukrainy. *Ekonomika ta suspilstvo*, 18, pp.173-180.
4. Ortina H.V. (2013) Vyavlennia ta analiz chynnykiv formuvannia kryzovykh yavyschch v ekonomitsi v umovakh hlobalizatsii yak peredumova rozroblennia antykrizovykh stratehii. *Ekonomika ta derzhava*, 8, pp. 40-44.
5. Ortina H.V. (2016) Zarubizhnyi dosvid realizatsii derzhavnoi polityky shchodo stratehichnoho rozvytku realnoho sektora ekonomiky [Online]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vol. 3, retrieved from: <http://www.dy.nayka.com.ua>.
6. Ortina H.V. (2017) Klasteryzatsiia yak napriam realizatsii derzhavnoi antykrizovoi stratehii rozvytku realnoho sektora ekonomiky [Elektronnyi resurs]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vol. 4. Retrieved from: <http://www.dy.nayka.com.ua>.
7. Petryha O. M. (2016) Ekonomika ahrarnoho pidpriemstva: navchalnyi posibnyk [O. M. Petryha, T. I. Yavorska, Yu. O. Prus; za red. O. M. Petryhy, T. I. Yavorskoi]. *Melitopol: Vyd-vo Melitopolska typohrafiia «Liuks»*, 498 p.
8. Prus Yu.O. (2017) Investitsionnaya deyatelnost' v APK Ukrainy. *Molodyi vchenyi*, vol 1.1, pp. 68-72.
9. Syzonenko O.V. (2017) Sutnist sotsialno-ekonomichnoho rozvytku silskykh terytorii. *Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu*, vol. 2, pp. 372-380.
10. Faminskiy I.P. (2004) Faktory konkurentosposobnosti i puti ee povysheniya. Konkurentosposobnost' i modernizatsiya ekonomiki: v 2-kh t. [otv. red. E.G. Yasin.] M.: *Izd. dom GU VShE*, Kn 2, pp. 291-306.
11. Yavorska T.I., Franchuk I.B. (2014) Transformatsiia osobystykh selianskykh gospodarstv u pidpriemnytski struktury. *Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu (ekonomichni nauky)*, vol. 3, pp. 48-52.
12. Yavorska T.I. (2016) Malyy biznes v ahrarnomu pidpriemnytstvi ta osoblyvosti klasyfikatsii yoho subiektiv. *Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu (ekonomichni nauky)*, 2(31), pp. 99–104.